

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN XUÂN CƯỜNG

**TỤC CẤP SẮC CỦA TỘC NGƯỜI
SÁN DÌU Ở LỤC NGẠN (BẮC GIANG)**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LỊCH SỬ

Thái Nguyên - 2007

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN XUÂN CƯỜNG

**TỤC CẤP SẮC CỦA TỘC NGƯỜI
SÁN DÌU Ở LỤC NGẠN (BẮC GIANG)**

Chuyên ngành : Lịch sử Việt Nam

Mã số : 60 22 54

LUẬN VĂN THẠC SĨ LỊCH SỬ

Người hướng dẫn khoa học: TS. Nguyễn Duy Tiến

Thái Nguyên - 2007

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan, đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn này là trung thực và chưa được ai công bố.

Tác giả*Nguyễn Xuân Cường*

LỜI CẢM ƠN

Trước hết, tác giả luận văn xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới thầy giáo hướng dẫn khoa học TS. Nguyễn Duy Tiến, cùng các thầy cô trong khoa Lịch sử, trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã tận tình chỉ bảo, động viên, khích lệ tác giả trong suốt quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Tác giả xin trân trọng cảm ơn các cơ quan của tỉnh Bắc Giang: Sở Văn hoá thông tin tỉnh, Ban Dân tộc tỉnh, Thư viện tỉnh, Bảo tàng tỉnh và các phòng ban của huyện Lục Ngạn đã tạo điều kiện thuận lợi để tôi tiếp cận được với những nguồn tài liệu liên quan tới luận văn.

Tác giả xin trân trọng cảm ơn sở Giáo dục - Đào tạo tỉnh Bắc Giang, trường THPT Yên Thế đã tạo điều kiện thuận lợi về mọi mặt để tôi yên tâm học tập.

Trong quá trình đi thực tế, tác giả đã nhận được sự giúp đỡ nhiệt tình của các già làng, trưởng bản và những người cung cấp thông tin ở nhiều xã trong huyện Lục Ngạn. Tôi xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ quý báu đó.

Cuối cùng, tác giả xin được bày tỏ lòng biết ơn tới gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã động viên, giúp đỡ tác giả trong quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Tác giả

Nguyễn Xuân Cường

MỤC LỤC

Trang phụ bìa

Lời cảm ơn

Mục lục

Danh mục các ký hiệu và chữ viết tắt

Danh mục các bảng

Trang

MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.....	3
3. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu, nhiệm vụ đề tài	5
4. Nguồn tư liệu, phương pháp nghiên cứu	5
5. Đóng góp của luận văn.....	6
6. Bố cục của luận văn.....	6
Chương 1: KHÁI QUÁT VỀ HUYỆN LỤC NGẠN	7
1.1. Vị trí địa lý, điều kiện tự nhiên.....	7
1.2. Lịch sử hành chính huyện Lục Ngạn	9
1.3. Điều kiện xã hội	11
1.4. Vài nét về tộc người Sán Dìu ở huyện Lục Ngạn	13
Chương 2: TỤC CẤP SẮC CỦA TỘC NGƯỜI SÁN DÌU Ở HUYỆN LỤC NGẠN	31
2.1. Khái quát về tục cấp sắc	31
2.2. Một số quy định trong tục cấp sắc.....	38
2.3. Việc chuẩn bị cho lễ cấp sắc	42
2.4. Tiến trình lễ cấp sắc.....	49

Chương 3: NHỮNG VẤN ĐỀ RÚT RA TỪ VIỆC NGHIÊN CỨU TỤC	
CẤP SẮC CỦA TỘC NGƯỜI SÁN DÌU Ở HUYỆN LỤC NGẠN	59
3.1. Ý nghĩa và giá trị nghệ thuật	59
3.2. Những hạn chế trong tục cấp sắc.....	68
3.3. Những biện pháp bảo tồn, phát huy giá trị văn hoá trong tục cấp sắc.....	72
KẾT LUẬN	77
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	80
PHỤ LỤC.....	87

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

BCHĐB	:	Ban chấp hành Đảng bộ
BDT	:	Ban dân tộc
CTQG	:	Chính trị Quốc gia
KHXH	:	Khoa học xã hội
NXB	:	Nhà xuất bản
TS	:	Tiến sĩ
VHDT	:	Văn hoá dân tộc
VHTT	:	Văn hoá thông tin

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1: Các dân tộc trong huyện Lục Ngạn năm 2004.....	11
Bảng 1.2: Người Sán Dìu ở Bắc Giang qua các cuộc tổng điều tra dân số.....	15
Bảng 1.3: Sự phân bố người Sán Dìu ở Bắc Giang năm 2004.....	16
Bảng 1.4: Người Sán Dìu ở Lục Ngạn năm 2006	17
Bảng 2.1: So sánh một số nội dung giữa các cấp bậc cấp sắc của người Sán Dìu ở Lục Ngạn.....	37
Bảng 2.2: So sánh lễ cấp sắc Chức sư của người Sán Dìu Lục Ngạn và lễ cấp sắc Thất tinh của người Dao Tiên ở Ba Bể Bắc Kạn.....	57

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Quá trình hội nhập quốc tế đang diễn ra mạnh mẽ, đặt ra cho mỗi quốc gia, dân tộc những cơ hội to lớn để phát triển kinh tế - văn hoá - xã hội. Đồng thời, nó cũng làm nảy sinh hàng loạt những vấn đề gay gắt cần giải quyết. Đứng trước những thời cơ và thách thức đó, nhiều quốc gia, dân tộc đã tìm thấy trong vốn văn hoá truyền thống của mình những sức mạnh tiềm tàng có thể huy động phục vụ hiệu quả cho công cuộc phát triển kinh tế xã hội. Nhận thức được tầm quan trọng của văn hoá trong công cuộc phát triển đất nước, Đảng ta khẳng định: *"Văn hoá là nền tảng tinh thần của xã hội - vừa là mục tiêu vừa là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội... Văn hoá phải thấm sâu vào các lĩnh vực chính trị, kinh tế, an ninh quốc phòng"*. Những chính sách văn hoá đúng đắn của Đảng là một trong những nhân tố quan trọng, góp phần tạo nên những thành quả to lớn trong công cuộc đổi mới đất nước hơn 20 năm qua.

Hiện nay, đứng trước những biến đổi sâu sắc của tình hình kinh tế xã hội và sự du nhập của các nền văn hoá ngoại lai, bên cạnh những tác động tích cực, nhiều giá trị văn hoá truyền thống tốt đẹp của các dân tộc bị mai một, bào mòn. Hơn nữa, các dân tộc đã để lại một di sản văn hoá vô cùng đồ sộ, mà chúng ta vẫn chưa thể tìm hiểu và khai thác một cách đúng mức. Vì vậy, nghiên cứu về nền văn hoá các dân tộc trong đó có dân tộc Sán Dìu là việc làm cần thiết, góp phần thực hiện Nghị quyết Trung ương lần thứ 5 của Đảng (khoá VIII): *"Xây dựng nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc"*.

Trong cộng đồng các dân tộc Việt Nam, dân tộc Sán Dìu chiếm một tỷ lệ không lớn. Họ cư trú xen kẽ với các dân tộc khác trên các sườn núi và vùng đồi thấp thuộc các tỉnh Quảng Ninh, Hải Dương, Bắc Giang, Thái Nguyên,

Vĩnh Phúc... Cũng như các dân tộc khác, dân tộc Sán Dìu có quá trình phát triển lịch sử tộc người lâu dài và có đời sống vật chất, tinh thần phong phú góp phần tạo nên tính “*đa dạng trong thống nhất*” của nền văn hoá Việt Nam.

Trong hệ thống các phong tục và nghi lễ của người Sán Dìu, cấp sắc giữ vai trò đặc biệt quan trọng. Lễ cấp sắc của người Sán Dìu là sinh hoạt văn hoá dân gian mang tính tổng thể, nguyên hợp bao gồm các hoạt động tín ngưỡng, ca hát, nghệ thuật, lễ thức dân gian. Đây là nơi phản ánh tâm tư tình cảm của đồng bào một cách tương đối đầy đủ và trung thực. Lễ cấp sắc còn là nơi phản ánh tình hình kinh tế, xã hội của người Sán Dìu. Do đó, nghiên cứu về tục cấp sắc không đơn thuần là tìm hiểu về một tập tục mà còn là một con đường để tiếp cận các khía cạnh văn hoá khác của người Sán Dìu.

Lục Ngạn là huyện miền núi của tỉnh Bắc Giang, nơi đây tập trung khá đông đồng bào người Sán Dìu sinh sống. Do đặc điểm kinh tế xã hội của huyện, người Sán Dìu ở đây vẫn còn lưu giữ được khá đầy đủ những phong tục, nghi lễ truyền thống của mình. Cũng như ở các địa phương khác, cấp sắc là một nghi lễ không thể thiếu trong hệ thống phong tục và nghi lễ về chu kỳ đời người của người Sán Dìu ở Lục Ngạn. Tuy nhiên, ở mỗi địa phương do nhiều yếu tố chi phối, tục cấp sắc ở mỗi nơi lại có những nét độc đáo riêng. Do đó, việc nghiên cứu về tục cấp sắc của người Sán Dìu ở huyện Lục Ngạn sẽ góp phần làm sáng tỏ những bản sắc văn hóa địa phương trong nền văn hoá đa dạng của dân tộc.

Nghiên cứu về tục cấp sắc của người Sán Dìu ở Lục Ngạn còn giúp chúng ta hiểu được những giá trị tốt đẹp cũng như những mặt hạn chế của nó, từ đó có những biện pháp phù hợp nhằm phát huy mặt tích cực, xoá bỏ những hủ tục lạc hậu, rườm rà, góp phần xây dựng đời sống văn hoá lành mạnh, văn minh.

Xuất phát từ cơ sở trên, tôi chọn: “***Tục cấp sắc của tộc người Sán Dìu ở huyện Lục Ngạn (Bắc Giang)***” làm đề tài Luận văn Thạc sĩ Lịch sử.